

**פרשת
במדבר-נשא
שבועות**
תשפ"ה

גליון המאיר

בה"י
שנה ד'
גליון
קפ"ז

פנינים יקרים, רעיונות מכריקים, סיפורים נפלאים,
מתוך שיעורי הרב הגאון המשפיע,
פה מפיק מרגליות
רבי מאיר צוויבל שליט"א
מחבר ספרי נר המאיר

תורה קנין אחד

תורה קנין אחד
איתא בברייתא במסכת אבות (פ"ו מ"י): 'חמשה קנינים קנה לו הקדוש ברוך הוא בעולמו, ואלו הן, תורה קנין אחד וכו', וכידוע דברי חז"ל נאמרו ברוח הקודש ולשונם סובל כמה פירושים, על כן נראה לחדש ולמנות כמה מעלות טובות בענין התורה הקדושה שרמזו חז"ל בלשון הזה:

כל התורה כולה רמזה בקריאת שמע

א. בתפלה למשה (מזמור כט) כתב לפרש מה שתרגם יונתן סוף פרשת בלק על הפסוק (במדבר כה ו) 'המה בוכים פתח אוהל מועד' זה לשוננו: 'ואשתלי מנייהו הלכתא ואינון בכין וקריין קריאת שמע', ולכאורה תמוה, מה ענין קריאת שמע לכאן. וביאר, דידוע (ראה רש"י שמות כד יב ד"ה את לוחת האבן) שכל התורה כולה כלולה בעשרת הדברות, ועשרת הדברות כלולים בקריאת שמע, נמצא כל התורה כולה רמוזה בקריאת שמע, ואם היינו בשלמות כראוי היינו יכולים לחזור וללמוד את כל התורה כולה בקריאת שמע שחרית וערבית, ועל אופן זה ולמטרה זו ניתנה לנו המצוה של קריאת שמע, רק עכשיו שיש מסך המבדיל ואין לנו דביקות כל כך בתורה הקדושה, אין אנו יכולים להשיג את דברי התורה הגנוזים בקריאת שמע, אמנם יחיד סגולה שמזככים את עצמם הם אכן זוכים להגיע למדרגה זו וחוזרין על כל התורה כולה בקריאת שמע. ובוה יבנו דברי התרגום יונתן, דכיון שנתעלמה מהם הלכה ולא ידעו הבעל ארמית מה דינו, על כן קראו

מאמר המאיר

ביום ראשון של שבועות נתגלה האופן להצליח בתורה

בששה בסיון ניצל משה רבינו מן היאור ועל ידי זה זכו ישראל לקבל התורה

הא דאמרינן בחג השבועות בו' בסיון 'זמן מתן תורתנו', הרי קיימא לן כרבי יוסי (שבת פז.) דהוסיף משה יום אחד מדעתו וכו' בסיון ניתנה תורה לישראל. וכתב לתרץ זה לשוננו: ונראה ליישב על פי מאמרם ז"ל (סוטה יב:), דבששה בסיון אחרי שהשליכו את משה למים, 'אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, מי שעתיד לקבל תורה מהר סיני ביום זה ילקה ביום זה'. וידוע שמשה רבינו נתעצם בעצם התורה עד שנעשה מקור ושורש לכל התורה כולה,

במסכת פסחים (סח:): 'רב יוסף ביוםא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא, אמה, אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא'. והוא פלא.

ונראה לבאר בהקדם מה שכתב רביה"ק מהר"י ט"ב מסאטמאר זי"ע (ליקוטי אורה) לתרץ את קושיית המגן אברהם (או"ח סימן תצד) על

מכח חג העצרת שפיר מהני דיני שבועה

במהרש"א במסכת יבמות (חידושי אגדות עט. ד"ה ג' סימנים) כתב לחדש דבמעמד הנבחר ירדה מדת הבושה לישראל, שהרי ישראל מטבעם הם עזים שבאומות, אכן כאשר קיבלו את התורה המתשת את כוחם ומכנעת את לבם קנו את מדת הבושה. עיי"ש.

והנה בגמרא אמרו (ב"ק קז.) 'מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע, חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו', דהיינו שהוא מתבייש לכפור את חובו בפניו של הבעל החוב, ולא אמרינן מיגו אי בעי כופר הכל, ולפי דברי המהרש"א הנ"ל נמצא שרק ממעמד הר סיני זכו ישראל למדת הבושה, ומעתה שפיר מהני שבועה.

ובזה יש לומר בטעמא דמילתא שחג העצרת שבו ניתנה תורה, נקראת בשם חג השבועות, שרק מכח חג זה, מהני דיני שבועה.

והנה מסופר שפעם אחת בליל יום טוב שני של פסח, אחר ספירת העומר, פנה הגאון רבי צבי הירש הלוי הורוויץ זצ"ל אל בנו הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע בהיותו ילד קטן, ושאלו לאמר 'איזו מסכת צריכים אנו ללמוד כעת?', נענה ואמר: 'עכשיו אנו צריכים להתחיל מסכת שבועות בכדי שנוכל לסיים אותה בערב חג השבועות', תמה האב: 'וכי באמת חושב אתה בני יקירי שמסכת שבועות עוסקת בעניני חג השבועות?!', 'לא ולא' ענה הבן, 'ידעתי גם ידעתי שמסכת שבועות עוסקת בעניני שבועה, אולם דווקא משום כך אמרתי שצריכים אנו ללמוד מסכת זו כהכנה לחג השבועות, שהרי כולנו מושבעים ועומדים מהר סיני, שם נשבענו לקיים את התורה והמצוות, לכן מן הראוי לעסוק בהלכות שבועה בכדי שנדע עד כמה חמורה היא השבועה ועד כמה צריכים לדקדק בקיומה. זאת ועוד, בין פסח לעצרת ישנם מ"ט ימים ובמסכת שבועות ישנם מ"ט דפים, זה מכון דף ליום עד שניסיים בס"ד בערב חג השבועות'. ע"כ המעשה. ולפי דברינו אלו, שפיר יש לומר עוד, בעומק כוונתו הקדושה, שמן הראוי להכין את עצמו ליו"ט שבועות, עם מסכת שבועות, שהרי מקושרים זה לזה, ורק ע"י חג העצרת מהני דיני שבועות.

מאמר המאיר

תורה קנין אחד

קריאת שמע כדי לחזור על כל התורה כולה בזמן קצר ולמצוא את הדין הנכון, אכן, באמת הלכה זו הוא 'הלכה ואין מורין כן', ואינו מעצם התורה, לכן לא הועילה להם עצה זו ולא מצאו את ההלכה עד שבא פינחס ועשה מעשה. עכד"ק.

ועל פי זה יש לפרש הגמרא (שבת קלח) 'תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר, חס ושלום שתשתכח תורה מישראל, שנאמר (דברים לא, כא) 'כי לא תשכח מפי זרעו', אלא מה אני מקיים 'ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו', שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד. יש לפרש כוונתו ששוב לא יהיו במדריגה גבוהה זו שבשעת קריאת שמע ימצאו דבר הלכה כנ"ל, וזהו שאמר בלשונו הזהב, לא ימצאו הלכה ברורה במקום אחד, דהיינו כשקורין את 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', לא ימצאו דבר הלכה.

ויש לרמז זה בפסוק (בראשית א ט) 'יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה', דהנה אמרו חז"ל (ב"ק פב) 'אין מים אלא תורה', וזהו 'יקוו המים אל מקום אחד', דהיינו שכל התורה כולה מקובצת וכלולה במקום אחד, בקריאת שמע, 'ותראה היבשה', 'היבשה' נוטריקון ה'תנא ה'אלקי ש'מעון בן יוחאי, בדברי רבי שמעון בן יוחאי מרומזת מדרגה זו כנ"ל.

וזהו 'תורה קנין אחד', דהיינו שבעת אמירת 'אחד' בקריאת שמע אפשר לקנות ולראות את כל התורה כולה.

על ידי מצוה אחת שמקיימים בשלימות זוכים לקיים את כל התורה כולה

ב. כתב הנועם אלימלך פרשת בשלח (ד"ה ואתה) על הא דאיתא בגמרא (שבת קיח) ששאל אחד לחבירו 'אבך במאי זהיר טפי', דהיינו באיזה מצוה היה זהיר ביותר, ולכאורה מה שאלה היה זו, הלא האדם מחויב ליהדר בכל המצוות. ותירץ, דדרך הטבע בלתי אפשרי שיהיה אדם בכל המצוות לקיימם בכל פרטיהם ודקדוקיהם, רק כשהאדם נזהר במצוה אחת לעשותה בכל פרטיה ודקדוקיה זה הוא מסייעו

שפיקח מהו אומר, הריני שונה שתי הלכות היום ושתי הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה.

מבתיא בת פרעה למדים שהמתחיל במצוה זוכה לסיוע משמים

נמצינו למדים דדרכה של תורה היא להתחיל וללמוד מעט מעט כפי מידת יכולתו, ובאופן זה יגיע לכל התורה כולה. והנה היכן מצונו יסוד זה? יש לומר דיסוד זה אנו למדים מהצלת משה מן היאורה, דהנה מבואר במסכת סוטה (יב) ש'משה רבינו היה מונח בעומק היאור רחוק מהישג יד, אלא שנעשה נס ונשתרבה ידה של בתיה בת פרעה ששים אמה עד שהגיעה אל התיבה. ולכאורה תמוה, מאחר שראתה בתיה שהתיבה רחוקה כ"כ, מדוע בכלל הושיטה ידה, וכי ידעה שיעשה לה נס?!, אלא מהכא חזינן שעל האדם מוטל לעשות את שלו בלא חשבונות, וכאשר ימלא הוא את חלקו יסייעו משמים ויגמרו בעדו את המלאכה. וזהו הענין נמי בלימוד התורה, דהנה באמת על פי החשבון הפשוט אין ביד האדם ללמוד את כל התורה כולה, ואף אם ילמד שתי הלכות היום ושתי הלכות למחר יצטרך לחיות שנים רבות על מנת להגיע לכל חלקי התורה, וחשבון זה עושה הטיפש ומתייאש לגמרי ואינו לומד

ועל כן נקראת התורה על שמו, כדברי הכתוב (מלאכי ג כב) 'זכרו תורת משה עבדי', ולכן, כיון ש'משה רבינו נעשה מקור ושורש לתורתנו הקדושה אם היו מצליחים המצרים להטביע את משה במים לא היינו יכולים לקבל עוד את התורה חלילה, ורק בזכות שניצל משה ממזימתם הרע זכינו לקבל התורה מסיני, על כן אומרים ביום הראשון 'זמן מתן תורתנו', לפי שבאותו יום ניצל משה רבינו מן המים, וכוונתנו בזה להודות לו יתברך על שהציל את משה ביום זה, כי אם היה נטבע חלילה לא היינו יכולים לקבל התורה הקדושה. עכ"ל. ומוסיף לבאר שם שעד היום הזה כל השגה שאנו זוכים להשיג בתורה הקדושה הכל מכוחו של משה רבינו, עיי"ש.

וקובץ על יד ירבה

ונראה להוסיף ולחדש על פי דרכו, דהנה כתוב במשלי (יז ד): 'את פני מבין חכמה, ועיני כסיל בקצה הארץ', ופירש רש"י: 'את פני מבין חכמה - החכמה לפני מבין הוא. ועיני כסיל בקצה ארץ - לומר אין החכמה מצויה לפני, כי רחוקה היא ממני, איך אוכל לשנות סדר נזיקין שהוא ל' פרקים, מסכת כלים ל' פרקים, מסכת שבת כ"ד פרקים, אבל לחכם הוא דבר קל, היום שונה שני פרקים, ומחר שנים, ואומר כך עשו אותן שהיו לפני מעולם'. וכן איתא נמי במדרש (ויקרא יט ב): 'מי שטיפש אומה, מי יכול ללמוד את התורה, נזיקין שלושים פרקים, כלים שלושים פרקים, מי

עד היכן כח הרצון

מעשה שהיה באשת הרה"ח רבי וואלף לאנדא ז"ל מדעברעצין שחלתה כמה שנים לפני המלחמה בחולי הסטראוק ל"ע ומאז היתה רתוקה למיטתה בלי יכולת להניע את רגליה ולא יכלה להתהלך אלא בוויילטשער. כאשר פרצה המלחמה השכילו להבין מבעוד מועד להיכן הרוח נושבת וארזו את מטלטליהם ונמלטו לאיטאליע בדרכם לארצות הברית, כאשר הגיעו לנמל ורצו לעלות על הספינה המוליכה לארצות הברית ישבו שם פקידים ורופאים ובדקו כל אחד ואחד לחוד. 'מי שאינו בריא ומועיל' עברה השמועה 'לא יוכל להכנס לארצות הברית', צער ויוגן נפלו על ר' וואלף וזוגתו, לשוא היתה יגיעתם וטרחתם לברוח מדעברעצין עד לאיטאליע, הרי הפקידים הקפדנים בוודאי לא יניחו לאשה שאינה הולכת על רגליה להכנס לארצם ומי יודע עד אימתי ישארו תקועים.

אולם כששמעה האשה ההחלטה, התאזרה בכוחות עצומות ואמרה: 'אני חייבת לעלות על הספינה יהיה מה שיהיה!!!', הוא אחזה בשתי ידות הכסא וכוחות אדירים עמדה על רגליה ופסעה והלכה בכוחות עצמה עד לספינה! בני המשפחה לא האמינו למראה עיניהם, כיצד זה התחילו פתאום לנוע הרגלים שלא זעו במשך שנים, כמובן שפקידי המדינה שראו אותה הולכת הניחו לה לעלות על הספינה, ובני המשפחה הרוויחו לימוד לדורות עד כמה גדול כח הרצון! ע"כ.

ויש להמליץ זה בפסוק (רות א יח): 'ותרא כי מתאמצת היא ללכת', דהיינו שנעמי ראתה עד כמה גדול רצונה של רות להדבק בכלל ישראל, כמו הרצון של אותה אשה להתאמץ וללכת על רגליה עצמתה, ועל כן הניחה מלמנוע בעדה וסייעה לה למלא את רצונה ולהכנס תחת כנפי השכינה.

חידה קנין אחד

לו שה' יתברך יהיה בעזרו לקיים את כל המצוות, וזהו כוונת השואל, 'אבך במאי הוה זהיר טפי', כלומר, באיזה מצוה היה מדקדק ביותר שזה הביאו לקיים את כל המצוות. עכתודה"ק.

וזהו 'תורה קנין אחד', דהיינו שאם אתה רוצה לזכות לתורה, תשתדל לקנות ולזהר בדבר אחד ממנה בכל פרטיה ודקדוקיה, ועל ידי זה תקנה את כל התורה כולה.

התורה מביאה את האדם מיד אל האושר האמיתי

ג. מסופר שהיה פעם כפרי אחד שלקח לבתו חתן תלמיד חכם וכן תורה, וסיכמו ביניהם שאחר החתונה יוכל להוסיף ולשקוד על התורה ועל העבודה כאוות נפשו, אולם לאחר החתונה לא קיים הכפרי את דבריו, רק השתדל אצל חתנו שיבוא עמו אל היריד, באמרו לו שאפשר לעשות שם עסקאות טובים, קונים בזול ומוכרים ביקר ומרוויחים מעות ואזי אפשר לחיות בטוב ובנעימים. לא היתה לחתן כל ברירה והוכרח להצטרף עם חותנו אל היריד, אולם בהגיעו לשם השכים באשמורת הבוקר והלך לבית המדרש להתפלל, ולאחר מכן שקע בלימודו כל היום.

לפנות ערב כשחזר אל האכסניא תמה חותנו: 'היכן היית כל היום, הלא הפסדת כמה וכמה מציאות טובות שהיה אפשר להרויח בהם ממון הרבה'. ענה חתנו כמתנצל: 'יסלח לי חותני, אולם אתמול אמרת לי שצריך לעשות ביריד כמה פעולות, קונים בזול, מוכרים ביקר, מרוויחים מעות, ורק אז מגיעים סוף סוף אל התכלית הנרצה לחיות בטוב, אמנם אני נכנסתי לבית המדרש, פתחתי הגמרא, ותיכף הרגשתי בטוב, יאמר נא לי אם כן, מה עדיף...'

ובזה אפשר לפרש מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כו ד) 'אחת שאלתי מאת ה', דהיינו שביקש דבר שבפעולה אחת כבר מגיעים אל האושר המקווה, וזהו רק התורה הקדושה.

וזהו 'תורה קנין אחד', דהיינו שבפעולה

מאמר המאיר

הראיה לכח הרצון מהלכות שבת

ובזה זה יש לבאר הזמר: 'זכרו תורת משה במצות שבת גרוסה', דהנה הלכה מפורשת היא במסכת שבת (ב): 'ולא יקרא לאור הנר, אמר רבה אפילו גבוה שתי קומות ואפילו שתי מרדעות ואפילו עשרה בתים זו על גב זו'. ולכאורה תמוה, למאי איכא למיחש הכא, וכי כיצד יוכל להטות את הנר אם הוא גבוה שתי קומות או עשרה בתים, ועל פי האמור מבואר היטב, דבשעה בסיון למדנו שאפילו דבר שרחוק מהשגת אנוש יכולים להגיע אליו בכח הרצון, על כן אסור לקרות לאור הנר אפילו אם בדרך הטבע אינו יכול להגיע אליו להטותו. וזהו הפירוש, 'זכרו תורת משה', דהיינו הטעם שנקראה התורה על שם משה רבינו, משום שממנו אנו למדים את הדרך בלימוד התורה הקדושה, ונראו שדבר זה 'במצות שבת גרוסה', דהיינו בדין האמור בשבת שאסור לקרוא לאור הנר אפילו אם הוא רחוק מאוד, שמא יגיע אליו בכח רצונו.

'אי לאו האי יומא' שבו נתגלה היסוד של כח הרצון

והנה רב יוסף היה בקי גדול, ונקרא בגמרא (ברכות סד) בשם 'סיני', והוא גופיה המליץ על

מאומה. אבל החכם יודע שאין מתפקידו לעשות חשבונות, אלא הוא יעשה את מה שביכלתו וילמד שתי הלכות ביום, או פחות או יותר, כפי מיסת ידו והשגתו, ומן השמים כבר יסייעו בעדו ויפתחו את לבו עד שישגי את כל התורה כולה. וכמשלו הידוע של החפץ חיים על המלך שהבטיח שכר גדול למי שיעלה עד לראש המגדל הגבוה, וכל האנשים שראו את המגדל אמרו 'אי אפשר כלל לעלות עד לראש המגדל', והתייאשו מראש ולא ניסו כלל לעלות, עד שהגיע פיקח אחד ואמר 'אם המלך צוה לעלות אותה היא שאפשר לעלות, ואני אעשה את שלי והוא יעשה את שלי', ועלה עד חצי המגדל ובאו עבדי המלך והעלוהו משם עד לראש המגדל וזכה בפרס. ועל כגון דא אמרו (אבות פ"ב מט"ז) 'לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להבטל ממנה'.

וכיון שלמדנו בששה בסיון דבר זה, שהוא היסוד והבסיס לכל התורה כולה, על כן שפיר נקרא זה היום 'זמן מתן תורתנו'. ויש לומר דמטעם זה נקראת התורה 'תורת משה', משום שממנו למדים את האופן והצורה שיש לגשת בו ללימוד התורה הקדושה.

מעלת ישראל ממלאכי מעלה שנותנים צדקה

הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע היה נוהג בהנהגה של מלכות, וכדרכו של אביו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע בנה גם הוא לעצמו פלטרין של מלכים ואוצרות של כל כלי חמדה, אולם כמובן שהממון לא תפס אצלו ערך גשמי כלל וכלל וכל מאווייו היו להרבות צדקה וחסד, וכן היה אומר תמיד לחסידיו שכל חשיבות הממון הוא רק בשביל מצות צדקה שאפשר לקיים בהם.

פעם התבטא לאמה, דאיתא במדרש שישנו מלאך אחד במרום שיש לו אלף פיות, ובכל פה יש לו אלף לשונות, ובכולן הוא משבח ואומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא. 'ובכל זאת אומר אני, שכל איש ישראל גדול וחשוב מאותו מלאך לאין שיעור ולאין ערוך', שהרי לאותו מלאך אין אפילו כיס קטן של מעות לחלק צדקה לעניים!, ואם כן מאי חשיבותיה כנגד האיש הישראלי שיכול להפריש פרוטות לצדקה!...

ובזה יש לומר טעם נכון למה שזכו ישראל לקבל את התורה אף על פי שהמלאכים טענו ואמרו 'תנה הודך על השמים' ובאו מכח דינא דבר מצרא, שהרי פסק הרמ"א (ח"מ סימן קעה סכ"א) דבמקום דאיכא פסידא למוכר לא אמרינן דינא דבר מצרא, והנה אם יתן הקדוש ברוך הוא את התורה למלאכים, אם כן יחסר לו כביכול התענוג של מצות נתינת צדקה, ואיכא בזה פסידא למוכר, על כן בטלה טענת המלאכים ונתן הקדוש ברוך הוא את התורה לישראל.

ואפשר לרמז זה בפסוק בפרשת צו (ויקרא ו ב): 'זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה', דהיינו שהתענוג שיש להקדוש ברוך הוא מהתורה הקדושה שניתנה לישראל עולה יותר מן התענוג שעושים לו המלאכים והשרפים הפנוים כגחלי אש, ועל זה ביאר רש"י וכתב, 'ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס', דהיינו שכיון שחסר למלאכים אותו כיס של מעות ואינם יכולים ליתן צדקה לעניים על כן זכו ישראל לקבל את התורה דהם יתירים בדבר זה שרק הם יכולים לעשות בו תענוג לה' יתברך.

מאמר המאמר

בריאת העולם בעיגול לרמז על השישים אמה של בתיה בת פרעה

והנה ידוע דהעולם הזה נקרא עולם הגלגלים, וכל מה שנברא בעולם הזה נברא בעיגול, ואפשר שמטעם זה עשה הקדוש ברוך הוא הכל עגול כהאות ס', לרמז על השישים אמה שנשתרבה ידה של בתיה פת פרעה, ולהורות לאדם המתמודד בנסיונות בעולם הזה שאין לך דבר העומד בפני הרצון, ואם רק ירצה יוכל להתגבר על כל המפריעים ולהגיע לכל מדריגה שהיא על ידי סיוע מלעילא. ואפשר שמטעם זה מקדש החתן את הכלה בטבעת עגולה 'כדת משה וישראל', בכדי שיזכור לייסד את ביתו באופן נכון על פי יסוד זה.

ויש לרמז זה במה שפירש רש"י על הפסוק (ויקרא כו א) 'אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה', פירוש, כמו החוקים שחוקקתי בבריאת שמים וארץ, הכל בעיגולא כהאות ס', כן תהיו עמלים בתורה בלי לעשות חשבונות כלל.

פתחו לי פתח כחודו של מחט

והנה יסוד זה נכון בכל עניני העבודה, ובפרט בלימוד התורה כאמור, אך מקום נוסף שמצינו בו מפורש דבר זה הוא גבי מצות התשובה, דאיתא במדרש (שיה"ש רבה פ"ה) 'רבי יסא אמה, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל,

עצמו את הפסוק (משלי יד ז) 'ורב תבואות בכח שור', וכיצד הגיע לבקיאות גדולה כל כך, אין זה אלא באופן שאמרו חז"ל, שהיה לומד שתי הלכות היום ושתי הלכות למחר וקיים בעצמו 'וקובץ על יד ירבה' עד שהגיע למדרגת בקיאותו הגדולה לידע את כל התורה כולה. וזהו שאמר רב יוסף בחג השבועות, 'אי לאו האי יומא דקא גרים', פירוש, לולא הלימוד הגדול שלמדנו בזה היום במעשה של משה רבינו ובת פרעה, 'כמה יוסף איכא בשוקא', דלא היה יכול להגיע לבקיאותו הגדולה באופן אחר.

וזהו דאיתא בגמרא (פסחים פח): 'הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא, יום שניתנה בו תורה הוא', כלומר, דבעבודת ה' ובפרט בלימוד התורה כולי עלמא מודי דבעינן 'נמי לכם', דהיינו שגם האדם יעשה את חלקו ולא יסמוך רק על סייעתא דשמיא, וגם לא יתיימש מגודל העבודה כי מן השמים יסייעוהו, מאי טעמא, 'יום שניתנה בו תורה', פירוש, דיום זה נקרא 'זמן מתן תורתנו' על שם הלימוד הגדול שלמדנו בו שצריך האדם לעשות את המוטל עליו בלא חשבונות, ואז יזכה לסייעתא דשמיא.

זכה ללמד תורה לעם ישראל על ידי השם הקדוש

ידוע הסיפור בעת שבא הגה"ק רבי שמעון סופר ז"ע לכהן ברבנות בעיר קראקא, שהיו שם כמה למדנים שלא נחה דעתם שהביאו גאון מאונגארן לכהן כאב"ד ברבנות החשובה ביותר בפולין עירו של הרמ"א, ולכן הסכימו ביחד שבאמצע הדרשה הראשונה יתחילו להפריכו בפירוט חמורות ברבים כדי לקנטרו, וממחשבה למעשה התיישבו אותן הלמדנים בשורה הראשונה כדי לקיים פסק, ושיתבייש ברבים.

רבי שמעון שהבין מיד את המתרחש, פתח את דרשתו בסיפור אודות קצב גבר אלם שסירב לבוא לבית דינו של אביו הגה"ק החתם סופר ז"ע, ואביו שלחו להתרות בקצב שאם לא יגיע לבית דין יאסור על הקהל לקנות אצלו בשה רבי שמעון גילה את לבו בפני אביו החת"ס שהוא חושש מפני הקצב האלם שלא יהרגנו, אז לימדו אביו החת"ס שם קדוש שבכחו להרוג את הקצב האלם, ואכן שם זה הגיע לשימוש כאשר הקצב אכן ניסה להורגו בחמת זעמו, ורבי שמעון לחש את השם והקצב נפל בו במקום כפגר מת. ורבי שמעון סיים את הסיפור באזהרה באמרו "אני עדיין זוכר את אותו שם קדוש!" וכמובן לאורך כל אותה הדרשה שררה בבית הכנסת דממת מות מרוב פחד, עד שיכלו לשמוע את קול הזבוב שהתעופף בבית הכנסת.

ויש להעמיסו בברכת התורה שמתפללין 'ונהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה בא"י המלמד תורה לעמו ישראל'. דהיינו שבזכות שהיה 'יודעי שמך' מיודעי השם הקדוש, 'ולומדי תורתך לשמה' שלמד תורה לשמה ולא כאותן הלמדנים שלמדו לקנתה, זכה להיות 'מלמד תורה לעמו ישראל' להוריש לעם ישראל תורת ה' ולהעמיד הדת על תילה.

תורה קנין אחד

אחת כבר מגיעים לתכלית וקונים את התורה הקדושה, מה שאין כן בשאר קנינים.

התורה מוכיחה על היותה תורת אמת

ז. בספר **משמרת אלעזר** (חלק ב' אור עולם) להרה"ק רבי שאול בראך זצ"ל כתב, שהתורה הקדושה בעצמה מעידה על היותה תורת אמת שנמסרה לנו מאת הקב"ה בכבודו ובעצמו, ולא קיבוץ של חוקים ומשפטים שכתבו איזה חכמים והוגי דעות, כי הנה חוקי אומות העולם צריך לשנותם תמיד מזמן לזמן כפי השתנות המציאות וכפי טבעי האנשים המתחלפים, ולא יעלה על הדעת לפסוק מתוך חוקים ישנים שכבר אינם מתאימים כלל למציאות הקיימת, מה שאין כן התורה הקדושה נשארה בדיוק כפי שנמסרה לנו לפני שלשת אלפים שנה ויותר, ולא נשתנתה במאומה, ומתוכה פוסקים הדינים והמשפטים עד היום הזה, ועל אף שהעולם נשתנה עדיין היא מתאימה בדיוק רק לחוקי התורה הקדושה הקדומים. וזהו שאומרים בברכת 'אהבה רבה': 'תלמדם חוקי חיים', שהחוקים של התורה חיים וקיימים לעולם ועד ואין צורך להחליפם.

וזהו 'תורה קנין אחד', דהיינו שהוא אחד לכל הדורות, ואינה מוחלפת באחרת במרוצת הזמן.

במתן תורה קנו ישראל לעצמם אדון אחד

ה. איתא במדרש (דב"ר ב לא) 'מהיכן זכו ישראל לקריאת שמע, אמר רבי פנחס בר חמא ממתן תורה זכו ישראל לקרות שמע', וביאר הישמח משה בפרשת יתרו, על פי מה דאיתא בירושלמי מסכת ברכות (פ"ג ה"א) דעבד פטור מקריאת שמע, משום דכתבי (דברים י ה) 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', מי שאין לו אלא אדון אחד, מה שאין כן זה שיש לו שני אדונים, עיי"ש. והנה ידוע שבשעת מתן תורה הוציא הקדוש ברוך הוא את ישראל מתחת מערכת השמים ומתחת יד השרים של מעלה והמה רק תחת

חידה קנין אחד

יד הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו והנהגת התורה. ובה יובן המדרש, 'מהיכן זכו ישראל לקריאת שמע, ממתן תורה, פירוש, שבשעת מתן תורה יצאו ישראל מתחת ממשלת המזלות ושירי מעלה ויש להם רק אדון אחד מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ולכן הם יכולים לקרוא קריאת שמע. עכתודה"ק.

וזהו 'תורה קנין אחד', דהיינו שבשעת מתן תורה זכו ישראל לקנות להם אדון אחד לעצמם ולצאת מתחת שלטון הטבעים ושאר הכוחות הנאצלים שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו.

בשעת מתן תורה זכו ישראל למעלת אדם

ו. בשנת תרע"א כמה שבועות קודם חג הפסח נעלם ילד נוצרי בעיר אחת במדינת רוסלאנד, שבוע אחר כך נמצא הילד במערה אחת כשהוא הרוג ודקור, דבר הרצח התפרסם בסביבה ושונאי ישראל הרימו ראש, אמנם עדיין לא נודע מי רצח את הנער אך הללו אינם צריכים ראיות, שהשמיעו לכל שברור כשמש שהיהודים רצחו את הנער התמים בכדי להשתמש בדמו לאפיית מצות, השמועה הגיעה עד הצאר הרשע והלה ששלטונו היה רעוע החליט לרכוב על גבם של היהודים ולחזק את שלטונו על חשבון שונאי נפש, מפעטערבורג הבירה נשלח שליח מיוחד לעקוב אחר מלאכת הפאליצי' ולזהר שליהודים אין כל השפעה עליהם, הצאר דאג להבהיר בכל דרך שהיא מה צריכה להיות התוצאה של החקירה, ואכן תוך זמן קצר נמצא ה"אשם" ברצח, יהודי בשם מענדל ביילוס שעבד במפעל לבנים בסביבה וכמה נוצרים נאמנים נשבעו שראו במו עיניהם כיצד הלה הורג את הנער הנוצרי.

דבר העלילה התפרסם חיש בכל העולם ויהודים מכל קצאי תבל התגייסו למען הצלתו של ביילוס שהורד בבור הכלא, שתדלנים הופעלו, וסניגורים מעולים נשכרו בדמים מרובים, והכל התכוננו לקראת המשפט המכריע שעתיד להערך, ברור היה שהמשפט

מאמר המאמר

פרש עליו עננו, ואמר ר' נחום מלמד שפירש שדי מזיו שכנתו ועננו עליו.

דהנה, כשעלה משה למרום טענו המלאכים להקדוש ברוך הוא שעתידין ישראל למחטי קמיה, ולזה אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה רבינו 'החזר להם תשובה', כלומר השב להם שיכולים ישראל לעשות תשובה, ואף על פי שיחטאו מכל מקום אפשר להם לתקן. אמנם המלאכים טענו על זה דאכתי אין הם יכולים לעשות תשובה כראוי בשלימות לפי גודל הפגם, ונמצא שאין כאן תיקון. ולזה אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: 'אחוז בכסא כבודי והחזר להם תשובה', דהנה במסכת סוכה (ה) הביאה הגמרא פסוק זה של 'מאחז פני כסא' והדרש של רבי נחום להקשות על מה שאמרו התם שמעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה ולא עלה אדם למעלה מעשרה, ותיצרה הגמרא: 'אישתרובי אישתרוב ליה כסא עד עשרה ונקט ביה'. וזהו הכוונה, 'אחוז בכסא כבודי' כלומר, השב להם תשובה ממה דמצינו בכסא כבודי שסייעתי לך ואישתרוב הכסא למטה מעשרה בכדי שתוכל לאחוז בו, וכמו כן במצות התשובה, אמת שהאדם מעצמו אינו יכול להגיע לתשובה שלימה, אבל כיון שיתחיל קצת בתשובה מיד אסייע לו בסיוע מלעילא ואגמור בעדו את המלאכה.

בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו, וכדאמרינן ביום הכיפורים: 'אתה נותן יד לפושעים'. ודרשו חז"ל (פסחים ק"ט): 'מאי דכתיב (יחזקאל א ח) 'ויד ידו של אדם מתחת כנפיהם', 'ידו' כתיב, זה ידו של הקדוש ברוך הוא שפרוסה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה מיד מדת הדין'.

וויכוח משה רבינו עם המלאכים לפני קבלת התורה

ובזה נראה לבאר הגמרא במסכת שבת (פח) וז"ל: 'אמר רבי יהושע בן לוי, בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפני, חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, 'מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו' (תהלים ח ה), 'ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ, אשר תנה הודך על השמים', אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה החזיר להן תשובה, אמר לפני, רבונו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם, אמר לו, אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה, שנאמר (איוב כו ט) 'מאחז פני כסא

הכפרי שהתפלל להיות סומא

פעם אחת אמרו להרה"ק משינאווא זצ"ל, שישנו זקן אחד שעוד זכה לראות את הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, הלך אליו וראה שמדובר באיש זקן ופשוט מאד, והיה סומא בשתי עיניו, וישאלוהו לאמר: 'מה אתה זוכר מהרבי ר' אלימלך? ענה האיש בתמימות שאינו זוכר הרבה, כי הוא לא היה נוסע אליו, רק בתור עגלון הסיע את החסידים שרצו לנסוע אליו. אכן פעם אחת נקלע לתוך בית המדרש, ואז ראה את רבי אלימלך, והבחין שהיה ערפו אדום, וכך גם חסידיו, ומסתמא שחו הרבה יין. החסידים מסביב צחקו על בערותו של האיש, אולם הרה"ק משינאווא המשיך ושאלו: 'מדוע אתה סומא? ענה הזקן בדמעי: 'סיבת הדבר היא, כי אחד מנכדי סר מדרך הישר, ושינה את מלבושיו ללבושי הגוים, ומחמת שלא הייתי מסוגל לראות דבר כזה, בקשתי מהקדוש ברוך הוא שיטול את מאור עיני'.

כשמוע הרה"ק משינאווא דברים אלו, פנה אל חסידיו ואמר להם: 'ראו מה רב ערכו של יהודי אפילו הפשוט ביותר, הנה זקן זה תמים כל כך עד שאינו מסוגל להבין כלל את קדושתו של רבי אלימלך, ועם כל זה כאשר אחד מצאצאיו שינה את לבושו, בחר להיות סומא כדי לא לראות בעיניו את המראה הזה'. ע"כ המעשה.

והנה, מתאמרא בשם הגה"ק מביקסאד זי"ע, שאמר לפרש דברי הגמרא (שבת ב) מאי שנא הכא דתני אבות ותני תולדות, הכא דעיקר שבת הוא תני אבות ותני תולדות, כלומר למה מצינו באיזה מקומות שהאבות יושבים ועוסקים בתורה, ותולדותיהם כיוצא בהן, ולפעמים בהיפוך. ומתרץ הש"ס, הכא דעיקר שבת הוא, כלומר במקום שעושין עיקר מן השבת, תולדותיהן כיוצא בהן, וההיפוך להיפוך.

ובזה יש לבאר מה שאמר רב יוסף ביומא דעצרתא (פסחים סח): 'אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא', דהנה רב יוסף היה סומא כידוע, ולזה אמר, 'אי לא האי יומא' דהיינו יום השבת שבו ניתנה תורה, 'דקא גרים' שיהיו צאצאיו וצאצאי צאצאיו יראים ושלמים והולכים בדרך הישר והטוב, 'כמה יוסף איכא בשוקא', דכמה וכמה אנשים היו בוחרים להיות סומים כרב יוסף ובלבד שלא לראות את בנייהם יוצאים לתרבות רעה.

חידושי קנין אחד

א"ר יהושע בן לוי, בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע, מה לילוד אשה בינינו, א"ל לקבל תורה בא. וכו', מיד כל אחד ואחד מסר לו דבר, שנאמר עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם, דהיינו שלקח מהם מתנה הכח שכל ישראל ביחד נקראים אדם.

והו' תורה קנין אחד, דהיינו שעל ידי קבלת התורה זכו ישראל למעלת אדם אחד וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק (שמות יט ב) 'ויחן שם ישראל נגד ההר' - כאיש אחד בלב אחד.

קנינים של צדיקים רק התורה הקדושה

ז. במסכת בבא מציעא (פד) מובא המעשה הידוע ברבי יוחנן וריש לקיש שהיו מתווכחים בדבר הלכה ורבי יוחנן הקפיד על ריש לקיש ונח נפשיה, לאחר מכן לא מצא רבי יוחנן תלמיד חריף כריש לקיש ללמוד עמו והיה הולך וצווח 'היכא את בר לקישא, היכא את בר לקישא' עד שיצא מדעתו ובקשו רבנן רחמים עליו ונח נפשיה.

ידוע מה שכתב בספר חסידים (סימן תקט"ז) שהרי בגמרא מצינו שרבי יוחנן היה בחייו בעל יסורים גדול, דבברכות (ה) מבואר שעשרה בנים מתו לו בחייו, ובמדרש מבואר שהוצרך למכור את כל נכסיו על מנת ללמוד תורה, ואף על פי לא יצא מדעתו והיה יושב ועוסק בתורה. אולם

במשפט זה עצמו, יהודי פשוט במדינת רוסלאנד עומד למשפט על לא עול בכפו, ויהודים מכל קצוי תבל מתגייסים לעזרתו, הם אינם מכירים אותו ומעולם לא שמעו את שמו, וכל הקשר ביניהם מסתכם בזה ששניהם יהודים. האם נראה כדבר הזה אצל אומות העולם?, האם נשמע פעם שגויים ממדינה זו יתגייסו לעזרתו של נכרי במדינה אחרת רק בגלל שחולקים את אותה אמונה?

זהו כוונת הגמרא, 'אתם קרויים אדם', רק אתם בני ישראל יש לכם המעלה המיוחדת של 'אדם' שמורה על האחדות המופלאה שביניכם, 'ואין אומות העולם קרויים אדם', אלא שאר כינויים, 'איש, גבר וכו', אבל אין להם מעלה זו שמאחדים ביניהם כאיש אחד.

הסברו המופלא של הרב התיישב היטב באזני השומעים והותיר את התובע עם פה סתום, ולאחר דין ודברים הסתיים המשפט בזיכוי המוחלט של מענדל ביילוס. אף אחד לא ידע שאת הביאור המחודש לא המציא הרב בעצמו אלא הוא קבלו במכתב שנשלח אליו כמה ימים קודם לכן מאת הגאון המהר"ם שפירא מלובלין זצ"ל שבחכמתו חזה את הטענה שעלולים הגויים לטעון והקדים לשגר את התשובה הנכונה שתסתום את פי המקטרגים.

ובזה יתבאר דברי המדרש (ילקוט שמעוני במדבר טז)

אינו רק נגד מענדל ביילוס, אלא כנגד כל היהודים שבכל העולם כולו.

בשנת תרע"ד, שנתיים וחצי אחר תחילת המעשה נפתח המשפט, שורת קטיגורים ועדים עמדו להעיד נגד ביילוס וכנגדם שימש הגאון הרב העיר בתור סניגור, הרב הוכיח בטוב טעם ודעת מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים עד כמה חמור איסור הרציחה אצל ישראל, ואת חשיבות שמירת הנפש שדוחה את כל המצוות, וממילא העלילה מופרכת מעיקרו, אולם התובע שהתכוון לכך שלף כנגדו טענת מחץ: 'אמת שהתורה אוסרת עליכם לרצוח אנשים, אולם אתם אינכם מחשיבים את הנוצרים כאנשים, שהרי בפירוש נכתב בתלמוד שלכם (ב"מ קיד) 'אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם', הלה היה בטוח שכנגד טענה זו יסתתמו תשובותיו של הסניגור, אולם הרב לא נבהל כלל והשיב בנועם לקטיגור: הבה ואסביר לך את פשר המאמר, כידוע האדם מכונה בכמה שמות, 'אדם, איש, גבר', והנה לכשנתבונן נראה חילוק בין הכינויים, דהנה השמות 'איש' או 'גבר' אפשר לאמרם בלשון יחיד ובלשון רבים, 'איש - אנשים', 'גבר - גברים', מה שאין כן הכינוי 'אדם' הינו רק בלשון יחיד בלבד. וזה בא להורות על מעלתם המיוחדת של ישראל שהם נחשבים כולם כאיש אחד בלב אחד, דהנה ראו נא למשל

בשעת קבלת התורה נמחלין עוונותיהם של ישראל

איתא בירושלמי מסכת ראש השנה (פ"ד ה"ח): 'ר' משרשיא בשם ר' אידו, בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא, אמר להם הקדוש ברוך הוא, מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם'. כלומה, שבקרבנות המוספים שבכל המועדות נאמר חטא, 'שעיר עזים אחד חטאת', 'שעיר חטאת אחד', מה שאין כן במוסף של חג השבועות נאמר (במדבר כח ז) 'שעיר עזים אחד לכפר עליכם', ולא הזכיר לשון 'חטא'. והקשו בספרים דבקרבנות המוספין שבפרשת אמור הרי נאמר לשון חטא, דכתיב (ויקרא כג יט) 'ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת', ורק בפרשת פינחס לא נאמר בו חטא.

וכתב לתרץ בספר תורת העולות (ליקוטים עמ' רמא), על פי מה דאיתא בתשובות הריב"ש (סימן צו) דלא תלה הכתוב את חג השבועות ביום מתן תורה, אלא ביום חמישים לספירת העומר, וכמבואר בגמרא ראש השנה (א): 'עצרת פעמים חמשה [-בסיון] פעמים ששה פעמים שבעה', דהיינו שכאשר היו מקדשין על פי הראיה היה יכול החג לחול גם בחמשה בסיון, אף על פי שלכולי עלמא לא ניתנה תורה ביום זה. ולפי זה לכאורה לא שייך המימרא של הירושלמי דכיון שקבלו את התורה לכן לא כתיב ביה חטא, מה שאין כן כאשר מקדשים את החודש על פי החשבון, דאז לעולם יחול חג השבועות בו בסיון יום מתן תורה, אז יפה עולה דרש הירושלמי. והנה הרבינו בחיי בפרשת בא הביא בשם רבינו חננאל שבמדבר לא קדשו על פי הראיה, כי הענן היה מכסה את הלבנה ביום ועמוד האש בלילה, וקדשו על פי החשבון. ובמסכת מנחות (מה) אמרו: 'כל האמור בחומש הפקודים קרב במדבר, וכל האמור בתורת כהנים אין קרב במדבר'.

מענה עולה הכל יפה לפי חשבון, דבשעיר שנאמר בפרשת פינחס, שהקריבו ישראל גם בהיותם במדבר שאז קידשו את החודש על פי חשבון, לא נאמר בו 'חטא', מאחר שהוא חל ביום מתן תורה, וכיון שקבלו ישראל את התורה מעלה עליהם הקדוש ברוך הוא כאילו לא חטאו מעולם, כדרש הירושלמי. מה שאין כן בשעיר הנזכר בפרשת אמור, שלא קרב אלא משנכנסו לארץ והתחילו לקדש על פי הראיה, שפיר הוזכר בו לשון 'חטא', כיון שאינו תלוי החג ביום מתן תורה כלל. עכת"ד ודפח"ח.

ויש להעמיס זה בפסוק (תהלים קיח כג): 'מאת ה' היתה זאת', אין זאת אלא תורה, דהיינו שקבלנו התורה מאת ה' באופן 'שהיא נפלאה בעינינו' דהיינו כאשר הלבנה נפלאה ומכוסה מעינינו ומקדשין על פי חשבון, אז 'זה היום עשה ה' שחל ביום הגדול והקדוש של מתן תורה, וממילא 'נגילה ונשמחה בו' כיון שיש בו כפרת עוונות.

תורה קנין אחד

על ידי התורה זוכים להעלות את כל המצוות

יא. מתאמר בשם הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע בביאור הכתוב (תהלים פז ו) 'ה' יספור בכתוב עמים וגו', דהקדוש ברוך הוא כותב ומונה את המצוות שעושים ישראל במספר של אומות העולם ולא באותיות שלנו כפי שמונים בתורה הקדושה. וטעם הדבר, כי במנין של אומות העולם ישנו מספר 0 שהוא מספר מיוחד לאין, וכאשר רוצים למנות מנין גבוה מעמידים כמה וכמה נ"ל זה אצל זה, ומעמידים אצלם מספר מסוים ועולה למנין גדול מאוד, מה שאין כן במנין התורה ליכא אות מיוחדת לאין ואפס, וכאשר אין כלום לא כתבים מאומה. על כן כותב הקדוש ברוך הוא את מצוותיהם של ישראל דווקא לפי מנין האומות, בכדי שירויחו ישראל, על דרך משל, אם השכים אדם בבוקר והתפלל תפילה בלא כונה, כותב הקדוש ברוך הוא בחשבון מצוותיו נ"ל אחד, לעת מנחה כאשר מוסיף תפילה אחרת כמו הראשונה מוסיף הקדוש ברוך הוא נ"ל נוסף ליד הנו"ל הראשון, וכן על זו הדרך, עד שמגיע פעם אחת שהאדם מתפלל תפילה שלימה בכונה הראויה או אז רושם הקדוש ברוך הוא מספר אחד לפני כל הנו"ל ובבת אחת נעשה למספר גדול וכל התפילות הריקות מתעלות ועולות בחשבון התפילות. וכן על זו הדרך בכל עניני התורה והעבודה. וזהו 'ה' יספר בכתוב עמים', דהיינו במספרי אומות העולם ולא במנין האותיות של ישראל, מאי טעמא, 'זה יולד שם סלה', שעל ידי זה יתרבו להם מצוות לאין שיעור וגבול דכל המצוות הנפולות והריקות יעלו ויבואו

כביכול את ה' יתברך האחד יחיד ומיוחד על ידי התורה הקדושה, שמעמיסים את הישועות והברכות בתוך התורה ואומרים לו 'אבא כתוב בתורה כך וכך'.

הדרך הנכונה להשגת התורה

ט. מובא בשם הגאון מוילנא זצ"ל שאמר שהאדם צריך לחשוב תמיד שהוא יחיד בעולם, ושהיום הזה הוא היום היחיד שיש לו לחיות, ודף גמרא זו שהוא לומד בה הוא היחיד שישנו ואין עוד, ובאופן זה ילמד כראוי וכנכון וישקיע את כל כוחו בדף גמרא. ע"כ.

וזהו 'תורה קנין אחד', דהיינו שהדרך לקנות את התורה הוא באופן שיחשוב שהוא יחיד והיום הוא יחיד והדף גם הוא יחיד.

התכלית מכל התורה כולה הוא לידע שה' אחד

י. בספה"ק דברי ישראל (כללי אורייתא אות ש) מביא בשם זקינו הרה"ק מקאזמיר זי"ע שאמר לפרש מה שאומרים בתפילה: 'ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד', ופירש כך: 'ובתורתך כתוב לאמר ענינים ודינים שונים, כגון שנים או חזין בטלית, ודיני שור שנגח, ועניני מיגו וכדומה, אבל 'שמע ישראל' מכל אלו הדינים 'ה' אלוהינו ה' אחד', דהתכלית והמטרה מכל התורה כולה הוא לראות ולהכיר שה' הוא אלוהינו ואין עוד. עכדה"ק.

וזהו 'תורה קנין אחד', דהתכלית המכוון מכל התורה כולה הוא לקנות ידיעה זו שה' אלוהינו ה' אחד.

כאשר לא מצא חברותא כלבבו וחסר לו הליבון והבירור בהלכה לא היה יכול לסבול זאת ויצא מדעתו. ומזה רואים שכל קניניו בעולם הזה לא היו חשובים בעיניו כל כך, ורק התורה הקדושה היתה חשובה בעיניו יותר מן הכל. עכ"ד.

וזהו 'תורה קנין אחד', דהיינו שרק קנין אחד יש להם לצדיקים בעולם הזה, הלא הוא התורה הקדושה.

על ידי התורה קונים כביכול את ה' יתברך

ח. החקל יצחק בפרשת יתרו מביא שפעם אחת ישב הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע בשולחנו הטהור ואמר איזה דבר תורה, וחדש בפסוק פירוש מחודש ודחוק ביותר והיה נראה בעליל שהוא מחפש בזה להמשיך ברכות וישועות על כלל ישראל. והיה שם אחד מן המסובים, תלמיד חכם גדול, והוקשה לו למה צריך הצדיק לדחוק כל כך בפירוש הפסוק, מוטב לו להניח את הפסוק כפשוטו והוא יברך את ישראל מעצמו בברכות וישועות כרצונו, הרגיש בזה הרה"ק מפרמישלאן ופנה ואמר לו: 'איתא ביורה דעה סימן ר"מ (סי"א): 'ראה אביו שעבר על דברי תורה לא יאמר לו עברת על דברי תורה, אלא יאמר 'אבא, כתוב בתורה כך וכך', כאילו הוא שואל ממנו ולא כמזהיר, והוא יבין מעצמו ולא יתבייש'. ואם כן, כיון שהבורא יתברך שמו הוא אבינו אין ראוי לומר לו כלום, רק צריכים לפרש את הברכות בתוך הפסוק שבתורה ואחר כך לומר לו 'אבא, כתוב בתורה כך וכך'. ע"כ.

וזהו 'תורה קנין אחד', דהיינו שהצדיקים קונים

הגאולה העתידה בזכות שמירת הפה והעין

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מו): 'רבי אליעזר אומר, ה' אותיות שכללו בתורה באותיות כולם בסוד הגאולה, כ"ף - בו נגאל אברהם אבינו מאור כשדים, שנאמר (בראשית יב א) 'לך מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, מ"ם - בו נגאל יצחק אבינו מיד פלשתים, שנאמר (שם כו טו) 'לך מעמנו כי עצמת ממנו מאוד', נו"ן - בו נגאל יעקב אבינו, שנאמר (שם לב יב) 'הצילנו נָא, פ"א - בו נגאלו אבותינו ממצרים, שנאמר (שמות ג טו) 'פקוד פקדתי אתכם, צד"ק - בו עתיד הקדוש ברוך הוא לגאול את ישראל ולומר להם צמח צמחתי לכם, שנאמר (זכריה ו יב) 'הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל ה'. ע"כ.

ומובא בשם האריז"ל שפירש בזה את הפסוק (ישעיה כד טו) 'מִכֶּנֶף הָאָרֶץ זְמִירוֹת שִׁמְעֵנוּ צְבִי לְצַדִּיק, דהיינו שהגאולות הרמוזים בד' אותיות מכנ"ף, כבר שמענו וראינו אותם, ועכשיו 'צבי לצדיק', אנו משתוקקים ומתגעגעים לגאולה העתידה שתהיה באות צדי"ק.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שהמליץ הרה"ק בעל הקדושת לוי זי"ע בסדר האותיות סמ"ך עי"ן פ"ה צדי"ק, דסמ"ך היינו ס'גוה, וגם לא מצינו בתורה שום אות שהיא סגורה מכל צדדיה כהאות ס', וזה מרמז שכאשר תסגור העין והפה אז תהיה צדי"ק. ע"כ.

ובזה יבואר הענין היטב, דהגאולה העתידה תהיה באות צ', דהיינו בזכות שמירת העין והפה שבזה נעשה האדם צדי"ק, והנה ידוע דאותיות מנצפ"ך שבהם היו כל הגאולות, הם מכל חמשה מוצאות הפה, והנה האות צד"ק שבהם יהיה הגאולה העתידה, מקורו מן השיניים.

ובזה יש לפרש דברי הפייטן 'הדרא דלא אפשר למיפרט בשפותא, ולא אשתמע וחמי נביאן חזותא, בלא שלטא ביה עין בגו עדן גינתא', דהנה הגאולה העתידה הוא הדרא דלא אפשר לאמרו ממוצא שפתים, וע"כ שיהיה ע"י אות צדי"ק שהוא ממוצא השיניים, ועל כן 'בלא שלטא ביה עין בגו עדן גינתא' מי שלא שלט עליו פגם העיניים, יזכה לראות כבודו יתברך בגן עדן.

תורה קנין אחד

בחשבון. עכתודה"ק.

ועל פי זה אפשר לפרש בדרך צחות מה שהתפלל דוד המלך ע"ה (תהלים כו ד) 'אחת שאלתי מאת ה' וגו', פירוש, אני שואל ומבקש מאת ה' רק את מספר האחת, ואז ייחשב לי כאילו 'שבתי בבית ה' כל ימי חיי', דכל הנו"ל יעלו לחשבון גדול.

והנה גם פרעה הרשע ידע מזה שה' יספר בכתוב עמים, לכן אמר לעמו (שמות א ט) 'הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו', דהיינו שבני

ישראל נעשים רבים ועצומים במצוותיהם מכח הכתב שלנו, דבפעם אחת שעושים מצוה בשלמות כראוי ומוסיפין מספר אחד מעלים בזה את כל המצוות כולם, על כן 'הבה נתחכמה לו פן ירבה' ויעלו זכויותיהם למספר גדול ורב.

וזהו 'תורה קנין אחד', דהיינו שעל ידי לימוד התורה כדבעי אפשר להציב את המספר 'אחד' לפני כל הנו"ל ולהעלות בזה את כל התפילות, דתורה ותפילה קשורים הם, כדכתיב (משל כח ט) 'מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה', ומדה טובה מרובה.

זכות הוצאת הגליון נתנדב לע"נ
הרה"ח ר' משה חיים
ב"ר אשר זעליג ע"ה
הונצח ע"י חתנו ידידינו
הרה"ח ר' דוד שטיינבערג הי"ו

זכות פירסום הגליון נתנדב ע"י
ידידנו הרבני הנכבד והמפואר
הר"ר משה אליעזר לאנדא הי"ו
לרגל נישואי בנו
החתן אשר לעמיל ני"ו למז"ט
עב"ג בת מו"ה ארי' דוב פאוועל הי"ו
יה"ר שהזיווג יעלה יפה ויזכה לרוות
רב נחת דקדושה מכל יו"ח וט"ס
ולע"נ אמו האשה החשובה
והצנועה אלטא זיסל רחל ב"ר
אברהם זיידא ע"ה תנצבה

הוצאת הגליון נתנדב לע"נ
הרה"ח ר' משה חיים
ב"ר ישעיהו הכהן ע"ה
יארצייט יום א' דשבועות
הונצח ע"י בנה ידידנו הרבני הנכבד והמפואר
ר' ליפא רובין הי"ו
לע"נ הרה"ח ר' משה
בן חיים יהושע העשיל ע"ה
יארצייט כ' סיון
הונצח ע"י ידידנו הרבני הנכבד והמפואר
ר' דוד ישראל אלימלך כהנא הי"ו

ברכת מול טוב
ידידנו הרבני הנכבד והמפואר
הר"ר יושע הערש גליק הי"ו
לרגל אירוסיו בנו למז"ט
יה"ר שהזיווג יעלה יפה ויזכה לרוות
רב נחת דקדושה מכל יו"ח

הגזירה שהתבטלה בחג השבועות ע"י משיכה בעכו"ם

בימיו של הרה"ק רבי יעקב דוד קאליש מאמשינוב זי"ע גזרה מלכות הרשעה של הצאר ברוסלאנד גזירה על ישראל שכולם מחוייבים לגלח את פאת ראשם וחקנם רח"ל, הגזירה זעזעה מאוד את כל אשר בשם ישראל כינוה ורבים מגדולי ישראל ראו בה גזירת שמד שיש למסור עליה את הנפש. הרה"ק מאמשינוב שהגזירה נגעה עד עומק לבבו פנה אל הגאון רבי אליהו חיים מיזל זצ"ל מלאדז, שבאותם ימים כיהן כרוב העיר לומזה, ובקש ממנו שילך עמו אל המושל של ווארשא שהיה ממונה מטעם ממשלת הצאר והיו לו מהלכים בחלונות הגבוהים ולבקש ממנו שישתדל למען ביטול הגזירה.

בדרכם אל המושל אמר הרה"ק מאמשינוב לרבי אליהו חיים: 'זה יהיה הסימן שלנו, אם יפנה אלינו המושל בלשון אשכנז ולא בשפה הרוסית אות היא שהצליח ה' דרכינו והגזירה תיבטל בעזרת ה' יתברך', ואכן מיד בהכנסם לבית המושל קדמם הלה בכבוד גדול ופנה אל הרה"ק מאמשינוב בידירות בלשון אשכנז: 'נו! מה עושה הרב קאליש?', אז פרץ הרה"ק מאמשינוב בבכי מר, ובדמעות שליש תיאר את רוע הגזירה שנחתה על ראשם ואת המשמעות של דבר זה לבני ישראל, ובקש ממנו בתחנונים שישתדל ויעשה כל שביכולתו להעביר את רוע הגזירה. 'צר לי עליכם מאוד' ענה המושל, 'אולם אין בידי לפעול מאומה', הגזירה יצאה מפעטערבורג הבירה מארמונו של הצאר בכבודו ובעצמו ואין אני יכול לפעול או לשנות זיז כלשהו מן הגזירה. כשמוע הרה"ק מאמשינוב את דבריו תפס את כנף מעילו של המושל והתחיל לזעוק בקול 'געוואלד! געוואלד!', רבי אליהו חיים שראה את מעשיו נחרד מאוד, דבר כזה היה יכול להחשב כמרידה במלכות והמושל היה יכול לדונו למיתה ללא משפט, הוא התחנן בפני הרה"ק מאמשינוב שיעזוב את המושל אך לא הרפה ממנו והוסיף להחזיק בו כשהוא זועק בקולי קולות 'געוואלד! געוואלד!'.

המושל עמד נבוך ביותר ולא ידע מה לעשות, פתאום נכנסה אשתו אל החדר לאחר ששמעה את הזעקות העולות משם, והיא נדהמה לראות את המחזה, שני רבנים הדורי צורה עומדים ליד בעלה, ואחד מהם תופס את מעילו חזק מרה. 'מה קורה כאן?' שאלה האשה את בעלה, סיפר לה הלה את כל הענין, נענתה האשה ואמרה לבעלה: 'ראה נא את המסירות נפש של הרב קאליש למען אחיו היהודים, ראה כיצד העמיד את חייו בסכנה על מנת להשתדל אצלך לביטול הגזירה, לדעתי רק בשביל דבר זה לבד כבר ראוי לך לסייע בעדו ולפעול לבטל את הגזירה. כששמע המושל את דברי אשתו קרא ואמר אל הרבנים: 'אני מבטיח שאעשה כמיטב יכלתי לבטל את הגזירה הרעה בהקדם!'. הללו הודו לו נרגשות ופנו לצאת מן החדר.

בדרכם חזרה גילה הרה"ק מאמשינוב לרבי אליהו חיים: 'משמים סייעו בעדינו! אבי ז"ל התגלה אלי משמי מעל ועמד לידי, והוא הורה לי לתפוס בכנף בגדו של המושל ולא להרפות ממנו עד שיבטיחנו בפה מלא שיראה לבטל את הגזירה. מעשה זה היה בערב שבועות, והרה"ק מאמשינוב הוסיף לומר לו: 'הנה עכשיו עוסקים כל הרבנים להכין את ה'תורה' לחג השבועות, ואילו אנו הצלנו את התורה ואת היהדות משמד ומכליה!'. ואכן למחרת בחג השבועות הגיעה הבשורה הטובה על ביטול הגזירה וליהודים היתה אורה ושמחה.

ויש לרמז בנוסח שאומרים בימים נוראים: 'ובזכות התם יוציא איום לצדק דיננו', דהיינו שבזכות הדין שפסק רבינו תם 'משיכה בעכו"ם קונה' יצא לצדק דינם של ישראל, על ידי שמשך בכנף מעילו של המושל, וזכו לבטל את הגזירה.